

Notáhta / Notat

GEASA / TIL:

[Navn Mellomnavn Etternavn]

BEAIVI /

DATO:

30.09.2024

GEAS / FRA;

Vivian Store Mathisen

MIN CUJ / VÅR REF

24/3508-6

Notáhta x Notat

Høringssvar - NOU 2024: 8 Likestillingens neste steg - Mannsutvalgets rapport

Sametinget har i sametingsmeldingen *Sábme jállu*¹ vist til at endringer og modernisering i de samiske samfunnene utfordrer etablerte kjønnsroller. Særlig i tilknytning til tradisjonelle næringer, er det en sterk mannsdominans som gjør at normalitet og normer defineres ut fra menn. Det har vært en tendens i de samiske samfunnene til ikke å snakke åpent om bestemte temaer, som kjønn, seksualitet, overgrep og konflikter. De siste årene har økt fokus på blant annet likestilling gjort det enklere å snakke om kjønnslikestilling, ulike kjønnsidentiteter og vold i de samiske samfunnene.

Sametinget vil videre påpeke at det er en utfordring at det ikke finnes tilstrekkelig god statistikk som gir grunnlag for gode analyser og politikkutvikling innenfor likestillingsarbeid i det samiske samfunn. I og med at det samiske samfunn i liten grad har egne kategorier i det meste av publisert statistikk er det spesielt utfordrende å få gode analyser på de fleste fagfelt som er rettet inn mot samiske forhold. Der det har vært grunnlag for slike analyser viser det seg at det er forskjeller mellom det norske og samiske samfunn som gir grunnlag for særskilt tilpasset politikk og tiltak, for eksempel innenfor helse og vold. Det er også slik at de analysene som kan presenteres er de som berører samiske flertallsområder der man vet at samer utgjør et flertall av befolkningen.

Sametinget vil også påpeke at mange av vurderingene gjort av utvalget også i stor grad berører samisk menn på lik linje med ikke-samiske menn. Uansett om samiske menns og gutters likestillingsutfordringer er de samme som norske menn - så kan det likevel hende at tiltakene må tilpasses det samiske samfunnet. Det finnes imidlertid enkelte områder der samiske menn skiller seg særlig ut fra ikke-samiske menn. Sametinget vil i høringssvaret knytte noen bemerkninger der dette gjør seg gjeldende, og vil i konsultasjoner om oppfølgingen av rapporten og de foreslåtte tiltakene legge vekt på tiltak tilpasset samiske samfunn.

Sametinget vil i høringssvaret først knytte noen bemerkninger til rapportens situasjonsbeskrivelse og vurderinger i del 2 for deretter å gå litt nærmere inn på enkelte av tiltakene i del 3.

¹ [Sametingsrådets forslag til innstilling overfor komiteen: \(sametinget.no\)](https://www.sametinget.no)

Del 2: Situasjonsbeskrivelse og utvalgets vurderinger

Familieliv

Rammebetingelser for å yte omsorg i familien kan være en utfordring for menn i primærnæringer, kanskje spesielt for menn i reindrift og fiskeri, hvor man kan være borte fra hjemmet og familien i lengre perioder enn i andre yrker, uten å ha mulighet til å velge å være hjemme.

Det er en kjent sak at tredelt foreldrepermisjon er en utfordring for selvstendig næringsdrivende, og dette gjelder også menn i primærnæringer. En ordning som i utgangspunktet nok var ment å treffe slik at de fedrene som har reell mulighet til å ta ut foreldrepermisjon, skal gjøre det, rammer familier med menn som faktisk ikke har denne muligheten.

Yrkesutøvelsen for selvstendig næringsdrivende som henter sitt utkomme fra primærnæringer, krever at de er til stede for eksempel på fjellet eller på havet. Tilgang på kvalifiserte avløsere kan være vanskelig, og også tidspunkt for når permisjon skal tas ut kan være slik at det ikke lar seg gjøre. For familiene som står i denne situasjonen kan det medføre at barna må tidlig over i en barnepass-ordning, eller at mor må ta ulønnet permisjon.

Samtidig er det innenfor primærnæringer muligheter for familielivsutfoldelse som ikke finnes i mange andre yrker. For eksempel vil det innenfor fiskeri, landbruksnæringer og reindriftnæringer være slik at ettersom barna vokser til, deltar de sammen med menn og øvrig familie i arbeid, etter praktisk/tidsmessig mulighet, alder og evne, på en måte som barn av foreldre i andre typer yrker ikke skal/vil ha mulighet til. Dette kan også ha en særegen betydning for de aktuelle familierelasjoner. Innen reindriften for eksempel, vil familien leve og arbeide tett på hverandre hele eller store deler av døgnet, over lengre perioder. Innenfor fiskeriet er det allerede etablerte og systematiserte ungdomsfiskeordninger som barn kan delta i fra fylte 12 år. Menn kan gjennom slik integrering av familielivet i arbeidslivet, utvikle andre dimensjoner i relasjonene til sine barn enn de ville gjort dersom de hadde hatt et yrke der familieliv og arbeidsliv er fullstendig adskilt. Det er viktig å ta i betraktning at for primærnæringerens vedkommende vil det ofte ikke finnes noe slikt absolutt skille.

Samlivsbrudd og samvær mm.

Når det gjelder samvær og valg av bostedsordning etter samlivsbrudd samt foreldretvister i domstolene så må hensynet til samiske barns rett til tilgang til eget språk og kultur ivaretas. Og der utvalget beskriver at menn kan oppleve at tjenester som familievern er kvinnenes banehalvdel så påpekes det at rapporten «*Om du tør å spørre, tør folk å svare: Hjelpeapparatets og politiets erfaringer med vold i nære relasjoner i samiske samfunn*»² beskriver samers manglende tillit til hjelpeapparatet. Dette vil også samiske menns møte med familievern preges av.

Menn som lever utenfor kjernefamilien

Det utvalget beskriver som «mannsoverskuddet» i de minst sentrale kommunene er noe som er kjent i de samiske samfunnene. Forsker Ann Ragnhild Broderstad skriver i rapporten *Flytting til byer fra distriktsområder med samisk bosetting*³ fra 2011 at det er en forholdsvis stor flyttestrøm ut av samiske distriktskommuner. Flyttestrømmen er så stor at den vil påvirke befolkningstallet betydelig. Rapporten viser at nesten fire av ti personer har forlatt samiske distrikter og blitt byborgere. Det er urovekkende at unge mennesker forlater distriktene og analysen viser at flest kvinner har flyttet i perioden forskerne har sett på. Det er i og for seg ikke noe nytt at kvinner oftere flytter ut av distriktene og inn til byene enn det menn gjør. Konsekvensen er at man får en reell endring i demografien i disse samfunnene. Når stadig flere kvinner forlater de tradisjonelle samiske lokalsamfunnene og flytter inn til byer og sentrale steder så forrykkes både kjønns- og aldersbalansen i de samiske lokalsamfunnene.

Dette bildet fastholdes i Anders Sønnebø's artikkel *Samiske tall – faste tabeller fra SSB*⁴ fra 2023: «*Det er flere menn enn kvinner som bor i STN-området. 52 prosent er menn og 48 prosent kvinner,*

² [NKVTS Rapport 2 2017 samiske samfunn.pdf](#)

³ [Microsoft Word - TITTEL SIDE samarb NIBR-UiT.doc](#)

⁴ [slm - kapittel 6 - ssb tabeller - norsk.pdf \(samilogutmuit.no\)](#)

og dette utgjør en forskjell på 2 140 personer. Det er også et knapt flertall av menn i Norge totalt, men forskjellen i andel kvinner og menn er betydelig mindre i landet som helhet enn i STN-området. Kjønnsbalansen økte smått om senn i perioden 2010 til 2018, men viser nå tegn til bedring og er redusert med 0,3 prosentpoeng de siste 3 årene.».

Utdanning

Ettersom etnisitet ikke registreres i offisielle registre, finnes det ikke systematisk statistikk over utdanning i den samiske befolkningen. Statistisk sentralbyrå (SSB) lager statistikk ut fra en geografisk tilnærming med vekt på samiske bosettingsområder nord for Saltfjellet, omtalt som STN-området. Statistikken sier noe om befolkningen som bor i området, og ikke samer generelt. Tall fra sørsamisk område er heller ikke med i statistikken fra STN-området.

Innenfor utdanningsnivå og yrkesvalg er det tydelige forskjeller mellom kvinner og menn i de samiske områdene. Tallene fra SAMINOR-prosjektet og Statistisk sentralbyrå gir ikke grunnlag for å si noe generelt om den samiske befolkningens utdanningsnivå, men kun for befolkningen innenfor noen områder. Gjennom SAMINOR-prosjektet finnes det tall fra enkelte kommuner i Nord-Norge og Trøndelag. Det er små forskjeller i utdanningsnivå mellom den samiske befolkningen og befolkningen for øvrig når vi ser begge kjønnene under ett. Derimot er utdanningsgapet mellom samiske kvinner og menn stort, og det har vært økende de siste tiårene.

I samiske flertallsområder har en stor andel av kvinnene høyere utdanning, både i forhold til landsgjennomsnittet og spesielt i forhold til mennene. Menn har derimot et lavere utdanningsnivå sett i forhold til landsgjennomsnittet, og færre menn fullfører høyere utdanning. Dette kan ha en sammenheng med at flere samiske menn enn kvinner jobber i primærnæringene.

Forskning viser at flere samiske menn enn kvinner finner det utfordrende å håndtere både krav fra tradisjonelle næringer og krav fra et moderne utdanningsfunn. Det er ikke et mål i seg selv at alle skal velge en akademisk retning og oppnå høyere utdanning, men det er derimot ønskelig å tilrettelegge for at flest mulig fullfører videregående skole. Frafall i videregående skole kan få konsekvenser for yrkestilknytning og fremtidig inntekt. Ulike utdanningsnivåer mellom kjønnene er en likestillingsutfordring.

Ifølge *Samiske tall forteller 2023* hadde 42,1 prosent av befolkningen i STN-området fullført videregående skole i 2022. Det er stadig flere som skaffer seg studie- eller yrkeskompetanse fra videregående skole i løpet av henholdsvis 5 eller 6 år. Fullføringsandelen er tradisjonelt lavere i STN-området enn i resten av landet. Av kullet som startet på videregående trinn 1 i 2016, hadde 71,8 prosent enten oppnådd studiekompetanse i 2021, eller yrkeskompetanse høsten 2022. Tilsvarende tall for øvrige områder nord for Saltfjellet var 77,9 prosent og 81,0 prosent for hele Norge. For STN-området var dette en tilbakegang på 0,8 prosentpoeng, mens de andre områdene nord for Saltfjellet økte med 0,7 og landet som helhet økte med 0,6 prosentpoeng.

Når det gjelder grunnskole så vet vi ikke hvordan tilstanden er for samiske barn og vi vet derfor ikke om samiske gutter skiller seg ut fra samiske jenter. Over tid har det imidlertid vist seg at samiske barn presterer svakere enn ikke-samiske barn.

Ifølge utvalget er det færre menn med funksjonsnedsettelse som tar høyere utdanning enn andre menn. Vi vet ikke om dette gjelder også samiske menn med funksjonsnedsettelse, men antar at det samme gjør seg gjeldende også for samiske menn. Her trenger vi mer kunnskap.

Arbeidsliv

Primærnæringene reindrift, jordbruk og fiske har tradisjonelt utgjort en betydelig del av næringslivet i samiske områder. Disse næringene har fortsatt en svært viktig plass i store deler av grunnlaget for sysselsetting og bosetting i disse områdene. Næringslivet i samiske områder har tradisjonelt sett båret preg av å være kjønnsdelt. Dette gjelder særlig innenfor primærnæringene og spesielt innenfor reindrift og fiskerinæringen der menn i stor grad har tatt seg av det praktiske arbeidet. Tre av fire siidaandelsinnehavere er menn. Blant registrerte fiskere er 97 prosent menn. Vi ser også den samme eierstrukturen innen jordbruket, hvor 4 av 5 utøvende bønder er menn. Mannsutvalget viser til at rammene for å kombinere arbeid og familieliv er for dårlige i en del mannsdominerte yrker.

Samtidig er det slik at i primærnæringene kan familien og barna ha en viktig rolle i arbeidet. Slik som beskrevet i avsnittet for familieliv, vil det for eksempel innenfor fiskeri, landbruksnæringen og reindriftsnæringen være slik at ettersom barna vokser til, deltar de sammen med menn og øvrig familie i arbeid, etter praktisk/tidsmessig mulighet, alder og evne, på en måte som barn av foreldre i andre typer yrker ikke skal/vil ha mulighet til. I tillegg til betydningen for familierelasjonene, kan dette ha en særegen betydning også for relasjonene til den utvidede familien/slekta. Tidligere eksisterte det etablerte ordninger på grunnskolenivå med mulighet for integrering av slik deltakelse i skoleåret, såkalt *várreskuvla/fjellskole*, hvor elevene fikk tilpassede oppgaver fra skolen til gjennomføring. Ordningen er nå helt avviklet, og elevers deltakelse i næringsmessige aktiviteter løses med generelle permisjonssøknader på samme måte som de som ønsker f.eks. feriereiser utenom skoleferiene.

Snefrid Møllersens rapport *Reindriftas hverdag. En undersøkelse av faktorer som kan påvirke psykisk helse til samiske reindriftsutøvere i Norge*⁵ viser at de som jobber i reindriften har svært høy jobbtillfredshet. Samtidig utgjør arealinngrep en stor påkjenning. De er også utsatt for mer diskriminering enn befolkningen ellers.

Når det gjelder samiske menn med funksjonsnedsettelse så kan yrkesdeltakelse stille seg annerledes for de med tilknytning til reindrifta. Det vil komme an på type funksjonsnedsettelse. I rapporten «*Situasjonen til samer med funksjonsnedsettelse*»⁶ pekes det på at kognitive funksjonsnedsettelse som for eksempel ADHD kan være en ressurs i reindrifta, mens fysiske funksjonsnedsettelse selvfølgelig skaper en hindring.

Fritid

I samiske områder er bruk av meahcci/utmark viktig. I denne sammenheng peker Sametinget på at vi følger strukturen i Mannsutvalgets rapport i denne saksfremstillingen, og derfor også bruker samme overskrifter. Imidlertid presiseres det fra Sametingets side at det ikke kan settes likhetstegn mellom samisk *meahcásteapmi ja birgejupmi* (samiske høstingstradisjoner, å klare seg, berges), og norsk «fritid» og/eller «friluftsliv». Fra et samisk perspektiv handler ikke bruken av meahcci/utmark om rekreasjon og fritid, men om livsutfoldelse i seg selv, kulturutøvelse og livskvalitet. *Birgejupmi* angir en viktig verdi og livsfilosofi i samisk kultur. Sametingets plenum har tidligere gitt innspill til motorferdsellovutvalget om at gjeldende regelverk og praksis ikke i tilstrekkelig grad tar hensyn til *birgejupmi* (å klare seg, berges). Det fremgår av *Stortingsmelding om folkehelse og levekår i den samiske befolkningen*⁷ at evner og ferdigheter til å klare seg er i seg selv en helsefremmende ressurs. Å kunne mestre livet ved å forvalte naturens ressurser, ha ferdigheter som er utviklet og overlevert gjennom generasjoner, og å leve i fellesskap, kan gi en verdifull styrke og mestringsevne. Hvis dette trues, kan dette ha en negativ virkning på folkehelsen i samiske samfunn.

I dag er det ikke mange andre enn reindriftsnæringen som henter sitt livsgrunnlag fra meahcci/utmark, men f.eks. fiske, jakt og sanking har fremdeles stor betydning som tilskudd til familiens livsgrunnlag og livskvalitet. I tillegg sørger bruken for at tradisjonell kunnskap videreføres fra generasjon til generasjon.

Helse

Farhiyo A. Osman, Astrid M.A. Eriksen og Anja M. Davis Norbyes artikkel *Sammenhengen mellom emosjonelt misbruk i barndommen og bruk av helsetjenester i voksen alder blant samer og ikke-samer*⁸ undersøker hvordan emosjonelt misbruk i barndommen påvirker bruken av somatiske og mentale spesialisthelsetjenester i voksen alder, og om det er forskjeller mellom samiske og ikke-samiske grupper. Resultatene viser at emosjonell vold i barndom var klart knyttet til økt bruk av både somatiske- og psykisk spesialisthelsetjeneste i voksen alder, men samer hadde lavere bruk

⁵ [Forskningsprosjekter \(ihelse.net\)](#)

⁶ [NorskSamerapportLAYOUT160414.pdf \(nordicwelfare.org\)](#)

⁷ [Meld. St. 12 \(2023–2024\) \(regjeringen.no\)](#)

⁸ [The association between emotional abuse in childhood and healthcare utilization in adulthood among sami and non-sami: the SAMINOR 2 questionnaire survey \(springer.com\)](#)

av psykisk helsetjeneste enn ikke-samer. Det blir ikke skilt mellom kjønn i denne studien, men andre studier viser til at færre menn enn kvinner benytter seg av psykisk helsetjeneste. Dette må antas å også gjelde samiske menn.

Snefrid Møllersens rapport *Reindriftras hverdag. En undersøkelse av faktorer som kan påvirke psykisk helse til samiske reindriftsutøvere i Norge* peker også på at «[S]amisk reindriftsbefolkning har et underforbruk av helsetjenester og av helserelaterede velferdstilbud.». Dette kan nok ses i sammenheng med at de fleste reindriftsutøvere er menn og at menn i mindre grad oppsøker helsetjenester.

Vold

Det er fortsatt ikke nok kunnskap om vold i samiske samfunn. Den eksisterende forskning på området har gitt oss noe kunnskap, men fortsatt gjenstår det mye før det foreligger et helhetlig kunnskapsgrunnlag. Forskning på voldsutsatte, herunder også barn, og voldsutøvere er noen av de behovene som finnes. Samtidig er det også behov for å se voldsutøvelsen i et urfolksperspektiv. Kolonialisering og fornorskning som stressfaktor og årsak til destruktive handlingsmønstre er forhold som vi bør vite mer om. Strukturer som gjør samer særlig sårbare for voldsutsatthet bør sees nærmere på.

Sametinget mener at det er viktig å ha en bevisst tilnærming til sammenhengen mellom voldsutøvelse/voldsutsatthet og belastningene rundt naturinngrep. Sametinget mener at årsaksbildet for voldsutøvelsen er mangelfullt utredet. Vi må se på vold i en kontekst. Hva skjer når folk mister naturgrunnlaget for sin kulturutøvelse og som følge av dette settes under press? Det er kjent fra internasjonal urfolksforskning at tap og trusler mot leveområder og kultur sees i sammenheng med vold og andre sosiale problemer hos urfolk, se f.eks. «Vold og seksuelle overgrep blant urfolk –utvalgte internasjonale perspektiver», M. Bjørnholt, S. Bergman, Y. Grøvdal, Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, Rapport nr. 2 2021, s. 27-28.

I dag er det ikke et fullgodt tilbud til personer berørt av vold. Manglende kompetanse i samisk språk og kultur gjør at samiske voldsutsatte og voldsutøvere ikke har samme behandlingstilbud som befolkningen ellers. Tilgjengelige krisesentre med samisk språk og kulturkompetanse er eksempler på nødvendige tiltak. Kompetanseheving i helse- og sosialtjeneste, politi, skole og barnevern er nødvendig. Kunnskap om vold i samiske samfunn må inn i profesjonsutdanningene.

Astrid M.A. Eriksens artikkel *Vold, overgrep og helseplager blant samer i Norge* (2019) viser også at det er en betydelig høyere andel av samiske menn som rapporterer om emosjonell og fysisk vold både i barndom og som voksen sammenlignet med ikke-samiske menn. En høyere andel samiske menn rapporterer også voldsutøver til å være «ukjent» og «andre kjente» enn ikke-samiske menn. Det pekes i artikkelen på at vi trenger mer kunnskap omkring denne problematikken.

Gutter, menn og utenforskap

Samehets, altså diskriminering og rasisme, begått mot samer er et alvorlig samfunnsproblem. Forskningsrapporter og undersøkelser viser at samer har fire ganger så høy risiko for å oppleve diskriminering som majoritetsbefolkningen og at tre av fire unge samer har opplevd diskriminering fordi de er samer. Statistikken viser også at 50 % av samer med sterk samisk tilknytning har opplevd diskriminering. Mye av samehetsen skjer i samers hverdagslige liv og i lokalmiljøet. I skolegården og klasserommet. På bussen og annen offentlig transport. På møter eller i lunsjrommet. I garderoben og idrettshallen. Mye av samehetsen kommer også til syne på nett; på sosiale medier og i kommentarfelt.

I forskningsprosjektet *Mihá*⁹ fra 2021 viser forskningen at tre av fire unge samer har opplevd diskriminering blant annet på bakgrunn av etnisitet, kjønn og bosted. Rasisme og diskriminering har negative konsekvenser for individer, grupper og samfunnet som helhet. Dette vil også kunne være en sterk negativ faktor når det gjelder samiske gutter og menn og utenforskap. Det kreves en forsterket innsats i kampen mot rasisme og diskriminering av samer for å forhindre utenforskap av samiske gutter og menn.

⁹ [Miha Unge samers psykiske helse rapport digital.pdf \(mentalhelseungdom.no\)](https://www.mentalhelseungdom.no)

Kriminalitet og fengsling

Sametinget har tidligere, i samarbeid mellom Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) og Kriminalomsorgen region nord, utarbeidet tiltaksplanen «Kriminalomsorgens tiltaksplan for god og likeverdig straffegjennomføring for samiske innsatte og domfelte». Sametinget har et særlig fokus på at samiske innsatte og domfelte skal ha tilgang til eget språk og kultur i rettsvesenet og ved straffegjennomføringen.

Del 3: Utvalgets anbefalinger

Tiltak 1: Endre foreldrepengeordningen og rettigheter i forbindelse med fødsel

Sametinget vil foreslå at det innføres en mer fleksibel permisjonsordning enn den som gjelder i dag. Det bør også gjennomføres målrettet informasjon om hvordan fleksibelt permisjonsuttak og permisjonsdeling kan gjennomføres i praksis.

Tiltak 3: Etablere trepartssamarbeid for bedre arbeid-familie-balanse i mannsdominerte bransjer

Sametinget vil foreslå å se på mulighetene innenfor for eksempel reindrifftsavtalen og jordbruksavtalen til å etablere et slikt samarbeid for bedre arbeid-familie-balanse innenfor primærnæringene. Som del av dette bør det vurderes på hvilken måte familie og barns deltakelse i næringsvirksomhetene kan være et ledd i dette som bør systematiseres.

Tiltak 4: Utvide meklingsplikten ved samlivsbrudd og foreldretvister til seks timer før det kan reises sak for domstolene

Tiltak 5: Styrke domstolenes mulighet til å idømme delt bosted

Tiltak 6: Legge kompetansen til å flytte barnet innenlands til foreldresvaret

Sametinget vil påpeke at de samiske barnas rett til tilgang til eget språk og kultur skal tas hensyn til ved gjennomføringen av disse tiltakene.

Tiltak 10: Innføre lekbasert læring i barnehagen

Sametinget vil foreslå mer fokus på lekbasert læring og bruk av urfolkskunnskap i samiske barnehager.

Tiltak 12: Innføre mer praktisk og variert skolehverdag

Sametinget ønsker mer kunnskap om samiske gutters skolehverdag, og hvorvidt dagens skolesystem er tilpasset dagens samfunn. Sametinget foreslår også at det er mer fokus på erfaringskunnskap og samisk urfolkskunnskap på skolen.

Tiltak 17: Gjennomføre en nasjonal satsing for at flere menn skal velge og gjennomføre helse-, omsorgs, sosial- og pedagogiske fag i høyere

Sametinget mener det er behov for mer kunnskap og forskning om samiske gutters utdanningsvalg og hvilke faktorer som spiller inn i valg av høyere utdanning.

Tiltak 19: Økt innsats for psykososialt arbeidsmiljø, og mot trakassering og seksuell trakassering i arbeidslivet

Sametinget vil foreslå å styrke den allerede etablerte HMS-tjenesten i reindriften for å kunne øke innsatsen for det psykososiale arbeidsmiljøet i reindriften, og foreslår at det må vurderes å settes i gang egne tiltak tilpasset andre samiske forhold i innsatsen mot trakassering og seksuell trakassering i arbeidslivet og på skole.

Tiltak 20: Nedsette et mannshelseutvalg

Sametinget vil påpeke at et mannshelseutvalg bør ha et fokus på at det kan forekomme forskjeller mellom samiske og ikke-samiske menns helse og at dette også bør gjenspeiles i sammensetningen av utvalget.

Tiltak 22: Gjøre helsetjenester mer tilgjengelige for gutter og menn

Sametinget ønsker mer kunnskap om samiske menn og deres forhold til helsetjenestene, og konkrete tiltak for hvordan gjøre helsetjenestene mer tilgjengelige for samiske gutter og menn.

Tiltak 23: Gjennomføre en satsing på seksuell helse

Sametinget forslår at det må være egne satsninger på seksuell helse tilpasset samiske språk.

Tiltak 24: Øke helsepersonells kunnskap om menns helseutfordringer for å utnytte potensialet ved konsultasjon bedre

Sametinget foreslår at det rettes et spesielt fokus på å øke helsepersonells kunnskap om samiske menns helse og forhold til helsetjenester.

Tiltak 25: Styrke innsatsen for å forhindre selvmord

Sametinget foreslår et spesielt fokus på selvmordsforebyggende tiltak tilpasset den samiske befolkningen.

Tiltak 26: Styrke tilbudene i psykisk helsevern, rusbehandling og fengsler

Sametinget foreslår at samisk spesialisthelsetjenester styrkes og gis større selvbestemmelse. Sametinget foreslår også at det forskes mer på samiske innsatte og deres mulighet til rehabilitering inn i de samiske samfunnet. Videre foreslår Sametinget at det rettes konkrete tiltak tilpasset samiske samfunnet innen psykisk helsevern, rusbehandling og fengsel.

Tiltak 30: Gi bedre hjelp til ofre for ikke-familie vold

Tiltak 31: Styrke hjelpetilbudet til personer som utøver vold i nære relasjoner

Sametinget vil til disse tiltakene understreke viktigheten av å øke samisk språk- og kulturkompetanse i helsetjenestene og hjelpeapparatet for å gjøre det mer tilgjengelig for samiske menn. Sametinget foreslår at det utarbeides langsiktige strategier for holdningsendrede arbeid tilpasset samiske samfunn og språk.

Sametinget mener at det må utarbeides langsiktige strategier for forebygging av vold.

Sametinget mener også at vi har behov for mer kunnskap om vold i samiske samfunn, og bakenforliggende årsaker for vold.

Tiltak 34: Revidere statistikksider og indikatorer for kjønnslikestilling

Sametinget har innledningsvis vist til at det er en utfordring at det ikke finnes tilstrekkelig god statistikk som gir grunnlag for gode analyser og politikkutvikling innenfor likestillingsarbeid ettersom det samiske samfunn i liten grad har egne kategorier i det meste av publisert statistikk. Det vil derfor være behov for å ha et særlig fokus på dette når denne revideringen skjer.

Tiltak 35: Skaffe mer forskning og kunnskap om menns likestillingsutfordringer

Sametinget støtter utvalgets forslag om å inkludere likestilling i de samiske samfunn i Forskningsrådets prioriteringer i porteføljen for samisk samfunn og kultur.

Her understreker Sametinget behovet for mer forskning og kunnskap om samiske menns likestillingsutfordringer, og foreslår at det nedsettes et eget samisk mansutvalg som skal utrede samiske gutters og menns likestillingsutfordringer.

Sametinget støtter for øvrig sametingsrådets forslag til innstilling.